

TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 1. februar 2017 truffet vedtak i

- Sak nr:** TU-sak 16-080 (arkivnr: 16/1159)
- Saken gjelder:** Klage fra A på tingrettsdommer B ved X tingrett
- Utvalgsmedlemmer:** Unni Sandbukt (leder)
Randi Grøndalen
Ketil Myhre
Svein J. Magnussen
Turid Ellingsen
- Offentlighet:** I medhold av offentlighetsloven § 13 første ledd, jf. forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1, private parter navn unntatt fra offentlighet. For øvrig er vedtaket offentlig, jf. offentlighetsloven § 3.
- Vedtak:** Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.

Innledning:

Ved brev av 15. september 2016 har A, på vegne av seg selv, C og D, klaget på tingrettsdommer B ved X tingrett. Klagen gjelder dommeratferd. Klagen er forelagt tingrettsdommer B, som ved brev av 19. oktober 2016 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra meddommerne E og F, bistandsadvokat G, aktor H, forsvarer J, samt professor K og overlege L. Psykolog M har ikke besvart Tilsynsutvalgets henvendelse, og utvalget har ikke funnet grunn til å pålegge han å avgi uttalelse. Sorenskriver N ved X tingrett er orientert om klagen.

Saksfremstilling:

Saken gjaldt en straffesak hvor en ung kvinne var drept ved påkjørsel av en bil mens hun var ute og trillet sitt barn i barnevogn. De etterlatte, barnets far og avdødes foreldre, hadde fremmet erstatningskrav i straffesaken og var til stede i hovedforhandlingen. Rettsmøtet ble avholdt i tiden 15. juni til 2016. I dom av 27. juni 2016 ble tiltalte frifunnet for kravet om straff og kravene om erstatning.

Klagerne – A på vegne av alle – har i hovedsak vist til følgende:

Dommerens oppførsel var ikke tillitvekkende da han googlet på nett for å få informasjon om tilstanden besvimelse, selv om det var oppnevnt flere sakkyndige som han dimitterte fortløpende. Det virket som dommeren ikke fulgte med på aktors prosedyre, og i stedet valgte å henvise til en artikkel fra nettet. Dette var uverdigg.

Hun opplevde at dommeren på dag tre av forhandlingene hadde bestemt seg for utfallet. Videre opplevde hun at dommeren ikke likebehandlet de etterlatte med andre aktører, da de satt på tilhørerbenken og ikke hadde kontakt med bistandsadvokaten under forhandlingene. De fikk inntrykk av at dommeren ikke anerkjente deres plass som fornærmede i strafferettspleien, især da han omtalte bistandsadvokaten som aktor nr. 2.

Dommeren holdt ikke en saklig tone, og opptrådte heller ikke verdig og korrekt overfor alle aktørene i saken. Dommerens dispuTT med bistandsadvokaten førte til at han ikke fikk brukt tiden på å fremføre og begrunne erstatningskravet.

Klagerne mener det foreligger brudd på Etske prinsipper for dommeratferd, pkt,1, 3, 5 og 6.

Innklagede – tingrettsdommer B – har i hovedsak vist til følgende:

Han stiller seg noe tvilende til klagerne forståelse av hvordan retten arbeider. Etter straffeprosessloven § 294 må retten sammenholde presentert bevisførsel mot tiltalen, og retten plikter etter bestemmelsen å varsle dersom den ikke sier seg fornøyd. Han ser at en slik etterlysning av ytterligere bevisføring kan oppfattes som en markering av sakens stilling på det tidspunkt spørsmålet stilles, men dette er neppe til å unngå hvis plikten skal overholdes.

Ved avslutningen av dag to spurte han aktor om hun ikke hadde til hensikt å belyse andre mulige grunner til en mulig besvimelse enn hva som var fremholdt, hvilket aktor svarte benektende på. Heller ikke neste dag ble det presentert bevisførsel omkring andre årsaker til en mulig besvimelse. Han ble da noe oppgitt, men mener han holdt en rolig tone. I forsøk på å bevisstgjøre aktor om viktigheten av slik bevisførsel, skrev han inn ordet "besvimelse" på dataen. En artikkel fra "helseinfo" kom øverst, og han leste da opp fra forsiden til artikkelen.

De sakkyndige hadde avgitt fullstendige forklaringer, og retten hadde ikke behov for ytterligere avklaringer på dette området. Derfor ble de sakkyndige dimittert etter forhandlingens andre dag.

Dersom det virket som at han ikke fulgte med på aktors prosedyre, skyldtes nok dette at han skrev notater/referat fra prosedyren.

Han besluttet å ikke tillate en full prosedyre over faktum og derved skyldspørsmålet fra bistandsadvokatens side, hvilket nok satt litt lengre inne for den aktuelle bistandsadvokaten enn normalt. Han fortalte derfor i en setning – men kanskje i noe skarpere tonefall – at dette var en beslutning som var tatt og som forventes etterkommet. Bakgrunnen for avskjæringen var at han ikke ønsket en aktor nr. 2 i saken, og ved det en ubalanse i rettergangen. Hovedforhandlingen var ikke preget av tidsnød, og bistandsadvokaten ville blitt gitt all den tid han trengte.

Aktor – politiadvokat H – har i hovedsak uttalt følgende:

Dommeren googlet "besvimelse", noe som fremsto som spesielt tatt i betraktning den mengden medisinske opplysninger og sakkyndige som var oppnevnt i saken.

Det er også riktig at bistandsadvokaten ble stanset i sin prosedyre, slik at han ikke fikk fremsatt sine argumenter om grov uaktsomhet. Det er vanlig fordeling mellom aktor og bistandsadvokat at bistandsadvokaten trekker frem momenter som tilsier at uaktsomheten er grov.

Ut i fra sine spørsmål til vitner og sakkyndige, er hun til dels enig i at dommeren fremsto som noe forutinntatt.

Bistandsadvokaten – advokat G – har i hovedsak uttalt følgende:

Under aktors prosedyre, og etter at de sakkyndige var blitt dimittert, meddelte dommeren at saken var særdeles dårlig opplyst når det gjaldt det medisinske. Dette til tross for at det var ført sakkyndige på alle de aktuelle medisinske områder. Videre meddelte han at han søkte på nettet mens aktor holdt sin prosedyre, uten å opplyse hvilket nettsted han fant disse opplysningene. Det var ingen bevisførsel rundt opplysningene dommeren kom med. Til tross for dette ble opplysningene vektlagt av retten i dommen.

Under prosedyren ble han avbrutt av dommeren. Han fikk ikke lov til å si noe om hvorvidt beviskravet var oppfylt, med begrunnelsen at innklagede ikke ønsket en "aktor nr. 2".

Kravet til kontradiksjon ble fullstendig tilsidesatt, og tingrettens dom bygger på faktiske forhold som det verken ble ført bevis for eller gitt anledning til å kommentere under hovedforhandlingen.

Han har full forståelse for klagen. Dommeren opptrådte ikke med den nødvendige objektivitet, og begikk flere saksbehandlingsfeil. Han har aldri opplevd lignende i sine 20 år som advokat.

Forsvareren – advokat J – har i hovedsak uttalt følgende:

Dommeren leste opp artikkelen fra Helseinfo, og partene fikk anledning til å uttale seg om den.

Hun deler ikke klagerens oppfatning om at dommeren ikke anerkjente de fornærmedes plass i straffesaken. Hvordan de valgte å plassere seg i rettssalen, var ikke et tema under avviklingen av straffesaken.

Dommeren uttalte til bistandsadvokaten, da han skulle prosedere ansvarsgrunnlaget, at han ikke ønsket en aktor nr. 2. Dette medførte en disputt mellom dommeren og bistandsadvokaten.

Sakkyndig – overlege L – har i hovedsak uttalt følgende:

Tilfeldige artikler fra internett vil normalt ikke gi et fullstendig bilde av noen helsetilstander, da dette krever oversikt over oppdatert litteratur på område, som det også kreves medisinsk og vitenskapelig kompetanse for å kunne tolke.

Han opplevde ikke at dommeren var partisk eller forutinntatt under hans fremleggelse. Han vil ikke si at dommeren opptrådte påfallende uverdig eller usaklig i den korte tiden han var til stede.

Meddommer – E – har i hovedsak uttalt følgende:

Han deler ikke klagerens oppfatning. Dommeren var bestemt, men rettferdig og grundig. Dommeren forsøkte heller ikke å påvirke meddommerne.

Meddommer – F – har i hovedsak uttalt følgende:

Det er korrekt at dommeren googlet om besvimelse under rettssaken, men hun er ikke enig i at dommeren ikke fulgte med på aktors prosedyre og gjennomgang. Alle de sakkyndige ble stilt spørsmål knyttet til deres spesialistområde, og ble dimittert etter at partene hadde fått mulighet til å stille spørsmål. Det er vanskelig for henne å si noe om dommeren var upartisk. De kom enstemmig frem til at det ikke var ført nok bevis for at tiltalte hadde sovnet.

Dommeren og bistandsadvokaten hadde flere disputer under saken. Hun oppfattet at dommeren ikke anerkjente de pårørendes advokat som en del av rettsaken, men det er vanskelig å mene noe om bistandsadvokaten fikk nok tid til å prosedere erstatningskravene.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Partene er orientert om retten til å forklare seg muntlig for utvalget, men ingen av dem har bedt om å få avgi forklaring, jf. domstoloven § 238 annet ledd. Tilsynsutvalget har ikke funnet grunn til å pålegge noen av partene å forklare seg for utvalget.

Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstoloven § 236 første ledd.

Klagerne har anført at dommeren har opptrådt i strid med god dommerskikk da han ledet hovedforhandlingen i straffesaken der de var tilstede som etterlatte. Det er dommerens prosessledelse som er tema for klagen.

Saksbehandlingen og prosessledelsen har to sider, en i forhold til rettslige spørsmål og beslutninger og en annen i forhold til dommeretiske spørsmål. Den første siden knytter seg bl.a. til avgjørelser i forbindelse med prosessledelsen eksempelvis om omfanget av bevisførselen, sakkyndigvurderinger, kontradiksjon, prosedyrer og andre forhold som angår opplysningen av saken. Dersom partene mener at dommeren begår feil på slike punkter, kan saken ankes på grunn av saksbehandlingsfeil. Slike forhold kan ikke prøves av Tilsynsutvalget, jf. domstoloven § 236 fjerde ledd.

Den andre siden knytter seg til spørsmålet om god dommerskikk og måten dommeren opptrer på, bl.a. i rettsmøtene. God dommerskikk har å gjøre med hvordan en dommer utfører sine oppgaver og er knyttet til en rekke forhold, jf. forarbeidene til domstoloven kap. 12, jf.. Ot.prp. nr. 44

(2000-2001) side 199. Her er det nærmere beskrevet hva som skal være retningsgivende for Tilsynsutvalgets vurdering av dommeratferd, blant annet følgende:

"... For det første vil dommerens opptreden i retten være gjenstand for vurdering. I den forbindelse kan spørsmål om møteledelse, opptreden overfor parter, vitner og andre aktører være av betydning. Videre vil spørsmål om brudd på god dommerskikk kunne komme inn i forbindelse med vurdering av hvordan saksbehandlingen utføres.... "

Det kan i mange tilfeller være vanskelig å skille mellom beslutninger som ikke kan prøves av utvalget og opptreden i forhold til god dommerskikk. Denne gråsonen er også omtalt i forarbeidene, jf. NOU:

"Det er viktig at disiplinærorganet ser at det ikke skal fungere som noen overprøvingsinstans i disse sakene, og at organet innretter sin behandling av saken i samsvar med det. Men det er utvilsomt en uklar og flytende grense mellom det å ta standpunkt til selve avgjørelsen og det å ta stilling til om dommeren har opptrådt kritikkverdigg ved sin håndtering av saken. Undertiden kan det nok også være vanskelig å påvise at det fra dommerens side er tatt noen beslutning i mer formell henseende, kanskje særlig i forbindelse med gjennomføring av rettsmøter"

Dette er relevant for denne klagesaken, da de forholdene som er beskrevet i klagen berører dommerens beslutningen under prosessledelsen. Utvalget viser til at de forholdene som er omtalt i klagen også er brukt som grunnlag for anken i saken.

Klagen gjelder i hovedsak to konkrete hendelser som utvalget har funnet grunn til å se nærmere på;

Det første forholdet gjelder at dommeren "googlet" etter opplysninger om besvimelse på nettet under aktors prosedyre, fordi han mente dette spørsmålet var for dårlig opplyst. Han leste videre opp i retten hvilke opplysninger han hadde googlet.

Det andre konkrete forholdet gjelder at dommeren avbrøt bistandsadvokaten under prosedyren og uttalte at han ikke ønsket en "aktor nr. 2." Dette førte til en disputt mellom dommeren og bistandsadvokaten, noe som ble protokollert i rettsboken.

Dommeren har i hovedtrekk bekreftet de faktiske forholdene i klagen. Utvalget viser videre til at forholdene i klagen er protokollert i rettsboken og omtalt i dommen. De profesjonelle aktørere, særlig aktor og bistandsadvokaten, har også langt på vei bekreftet klagerens fremstilling av saken, herunder gitt uttrykk for at klagerne hadde saklig grunn til å oppleve dommeren slik de beskriver det.

Tilsynsutvalget tar utgangspunkt i at dommeren står fritt til å mene at straffesaken var særdeles dårlig medisinsk opplyst, og i den forbindelse be om at ytterligere bevis og opplysninger blir innhentet. Utvalget mener videre at det er en dommeravgjørelse å bestemme om prosedyreinnleggene skal avskjæres/forkortes av hensyn til sakens opplysning/balansen i rettsprosessen. Dette er i utgangspunktet avgjørelser som utvalget ikke kan overprøve.

Begge disse hendelsene har imidlertid også en dommeretiske side. Tilsynsutvalget kan vurdere hvordan dommeren opptrer og ytrer seg når han treffer prosessuelle avgjørelser i retten. De nevnte hendelsene berører etter utvalgets vurdering spørsmålet om korrekt opptreden i retten, jf Etske prinsipper for dommeratferd pkt. 6 som lyder slik:

"En dommer skal holde en saklig tone og opptre verdigg og korrekt overfor alle som dommeren har med å gjøre i embetsutøvelsen."

.....Dommeren skal vise respekt for de oppgavene advokater og representanter for påtalemyndigheten har i rettspleien. En advokat skal ikke identifiseres med sin klient".

Det vises også til Etske prinsipper for dommeratferd pkt. 3 Upartiskhet og pkt 5. Likebehandling.

Det må foreligge uheldig dommeratferd over en viss terskel for at Tilsynsutvalget skal reagere med disiplinærtiltak i form av kritikk.

Tilsynsutvalget har under en viss tvil kommet til at dommerens opptreden ikke overstiger denne terskelen, men at det er grunnlag for å komme med en uttalelse om god dommerskikk, jf. domstoloven § 236 tredje ledd;

Det er for det første grunn til å stille spørsmål ved dommerens opptreden under aktors prosedyre, da han googlet opplysninger om besvimelse på nettet, for å illustrerer at saken var for dårlig belyst. Denne handlemåten fremstår etter utvalgets vurdering som svært spesiell. Utvalget viser til at det også ble oppfattet som lite tillitvekkende av de etterlatte, aktor og bistandsadvokaten. Dersom dommeren mente at straffesaken ikke var tilstrekkelig opplyst på et avgjørende punkt, burde han ha tatt dette opp med partene på en korrekt og saklig måte, med sikte på å få problemet løst.

Tilsynsutvalget stiller seg også noe kritisk til dommerens opptreden i forbindelse med avskjæringen av prosedyren til bistandsadvokaten, herunder hans utsagn om at han ikke ville ha en aktor nr 2 i saken. Tilsynsutvalget forstår det slik at bistandsadvokaten etter vanlig avtalt arbeidsdeling med aktor skulle prosedere ansvarsgrunlaget grov uaktsomhet, men ikke fikk lov til å fremføre sine argumenter, og at dommerens uttalelse falt i den forbindelse. Dommerens opptreden og utsagn i forbindelse med avskjæringen ble oppfattet som ubalansert og lite hensynsfullt i forhold til de etterlatte. Den ene meddommeren har bl.a. uttalt at hun oppfattet at dommeren ikke anerkjente de pårørendes advokat som en del av rettssaken. Utvalget viser også til aktors uttalelse om at dommeren fremsto som noe forutinntatt. En slik straffesak etter en tragisk hendelse setter sterke følelser i sving og gjør de etterlatte særlig mottakelige for uheldige utslag av dommerstyring som rammer dem og deres advokat. Det er ekstra viktig at dommeren utviser godt skjønn i prosessedelsen av saker med sårbare parter.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.